The Talmud Yerushalmi on Kodashim

Rabbi Yosef Gavriel Bechhofer, Editor, Or Shmuel, Rosh Kollel, Frumi Noble Night Kollel of Hebrew Theological College.

Ĭ

It seems clear from the Rishonim that they had access to the Talmud Yerushalmi on Seder Kodashim. In the introduction to his commentary on the Mishnah, the Rambam states explicitly that on the first five sedarim, both the Talmud Bavli and Talmud Yerushalmi are extant. During the course of time, however, the Yerushalmi on the entire seder of Kodashim was lost, and for several hundred years no manuscript on this seder was known to exist. (See the introduction of Rabbi Mordechai Zev Segal of Lvov to the Zhitomer [1866] edition of the Talmud Yerushalmi.)

In the year 1907, however, a mysterious person suddenly appeared in Hungary, calling himself Rabbi Shlomo Yehuda Algazi-Friedlander. Rabbi Algazi-Friedlander published what he claimed to be the Yerushalmi on tractates Chullin and Bechoros, thus instigating a battle royal amongst the Gedolei Hador. A personal account of this chapter in the history of the Talmud was written by Rabbi Yekusiel Yehuda Greenwald of Columbus, Ohio, and printed in the Sefer Hayovel of HaPardes (1953). Here is a synopsis of the story.

That year (1907), Rabbi Greenwald was learning in Chust, Hungary, One day a guest appeared in the Beis Hamidrash who made an immediate and strong impression. Yekusiel Yehuda — then a young bochur — inquired after the identity of the visitor. The whispered reply was, He is a Sephardic rabbi who speaks only Hebrew with a Sephardic accent and does not understand Yiddish. He wears two Tefillin on his head [a prevalent practice then amongst Sephardim] and his name is Yehuda Algazi-Friedlander. He has found the single extant manuscript of the Yerushalmi on Kodashim. Yekusiel Yehuda asked how he had accomplished this. He was told that Rabbi Algazi-Friedlander's brother had acquired it on a business trip to Izmir, Turkey. There the brother had borrowed ancient sefarim from the

estate of Rabbi Yehoshua Beneviste, the author of a commentary on the Yerushalmi called the Sde Yehoshua. Amongst Rabbi Yehoshua's sefarim was one received from a Portuguese marrano named Avraham HaLevi. Rabbi HaLevi, who had returned to the fold in Constantinople, originally purchased the manuscript from a priest in Barcelona, Spain. Rabbi Algazi-Friedlander delighted in his brother's acquisition, which he identified as the long-lost Yerushalmi on Kodashim.

After davening, the visitor approached the Rosh Yeshiva (Rabbi Moshe Greenwald). With great flourish, he produced copies of the manuscript and letters of endorsement from *Gedolei Yisrael*. He brought special attention to that of Rabbi Shalom Mordechai HaKohen of Brezhoun, one of the foremost *Talmidei Chachamim* in Hungary. He then requested a *haskama* (approbation) from the Rosh Yeshiva. Upon reviewing the evidence the Rosh Yeshiva rejected the request, stating that this was not the genuine text. After great remonstrations, the Sephardi left the Beis HaMedrash with a great show of anger.

Despite the Rosh Yeshiva's rejection, the young bochur was much impressed by the visitor, and went to visit him at his lodging place. Rabbi Algazi- Friedlander befriended the impressionable youngster. This relationship afforded Yekusiel Yehuda an intimate opportunity to later judge the authenticity of the Yerushalmi on Kodashim.

A few months later Rabbi Algazi-Friedlander printed the volume in question (the first of two). The title page proudly extolled the work and an added attraction of a commentary by the respected Rabbi Shalom Mordechai. The editor of this major contribution to Talmudic literature identified himself thus:

אנכי הצעיר במשפחת רם ונשאה אלגאזי יצ"ו שלמה יאודה ס"ט בהגאון מהר"ם זייל

חספרדי המכונה פרידלענדער

In some editions the second page bore a similar inscription printed in German — with the added title of *Doctor*. There Rabbi Algazi-Friedlander also thanked Dr. Solomon Schechter of the Jewish Theological Seminary in New York, Dr. Moses Goodman of Vienna, and Rabbi Shlomo Buber of Lvov for providing him with funding. Rabbi Buber (a pioneer in the publication of manuscripts) also wrote a preface, citing the Rishonim who mention the Yerushalmi on Kodashim. He also explained difficult passages and words. An impressive array of *haskamos* followed: Rabbi Shalom Mordechai;

Title page of the Talmud Yerushalmi on Kodashim

Rabbi Leibush Horowitz of Stanislay: Rabbi Yehuda Greenwald of Satmar; Rabbi Eliezer Deutsch of Banhard; Rabbi Yitzchok Leib Sofer of Drohbitsch; and Rabbi Avraham Binyamin Kluger of Brod. The text was bordered by Rabbi Algazi-Friedlander's double commentary - Cheshek Shlomo — on the inner margin, a running commentary in the style of Rashi, and on the outer margin a work in the style of Tosafos.

Later that same year, Yekusiel Yehuda was visiting his parents in Sighet when suddenly Rabbi Algazi-Friedlander appeared. The Sephardic rabbi asked his young friend to arrange for him to speak in the local shuls. This request was somewhat surprising. Did not this Asian Chacham only speak Hebrew with a Sephardic accent? Rabbi Algazi-Friedlander explained that on his way from Asia to Hungary he had spent some time in Germany and had learned to speak German. Nevertheless, Yekusiel Yehuda found it somewhat peculiar that in Germany Rabbi Algazi-Friedlander had learned a German that was remarkably similar to the Lithuanian dialect of Yiddish. The glimmer of doubt that arose, however, did not seriously impact on their friendship.

In the year 1908 Rabbi Greenwald decided to continue his learning at the yeshiva in Satmar — the very city where Rabbi Algazi-Friedlander took up residence. Gradually Rabbi Greenwald became his confidant and personal secretary. He learned many shocking facts: 1) Rabbi Algazi-Friedlander was in reality a native of Beshenkovitz, Austria. His name was Zuske Rachel-Leah's, and he had never even visited the Orient! 2) When the controversy had started to expand, Friedlander had written a letter to Professor Zev Bacher, the head of the Neolog Seminary in Budapest (the Hungarian branch of Reform Judaism), requesting Bacher's assistance. He strengthened the request by proclaiming himself a Maskil, and sent as proof his book Tikkun. This book was written in his youth in the style of the Zohar, and contained more mockery than wisdom. This work demonstrated Algazi-Friedlander's great skill at imitating others' styles of writing. 3) The name Avraham Rosenberg, which appeared on many letters and essays written in defense of the long lost Yerushalmi and Friedlander, was, in fact, a pseudonym for Friedlander himself.

At first this Yerushalmi and a subsequent volume on other tractates in Kodashim were well received. In fact, the Chofetz Chaim's son, Rabbi Aryeh Leib, in his brief biography on his father, relates that in his old age the Chofetz Chaim began wearing Tefillin written according

דיום הודינים בשורם הוא שנת ג'ולי באם לתלעוד יכושלמי מקבחת קרשים חשר היו עד כה בכחובים סירבלמי על סוד קדשים חשר טרע למו עחו בכחי כלחים החצמו ועקניסם כא טדעה לח מנה עלימם מור הדפום ולה בושתם עין דולני במו לצים וכן בלמים לנקש דברי חלקים חיים החרוחים על הלוחות בשמני ירושלים העלוינים בהלכות עטודה וחקיתין ולה וולחני ברס דעמרכלה כנוד הכב שנחון העמולל עוים שלפה יאודה פיל כיי בשמחים חשק שלמה חשר הכים בידו החות מכבניתה עבל דלים בה עימה, כתי כפשי לורה וחדום החולפו ועיכי דוושו ביל כולה כשמשי קיל מנשר לורושלים וחף, מקרב חלבי חודום לו על הנסולה ועל החווורה חשריון נעטי ליי על כל תעוב והחקד חשר ששח לביח ישוחל וקפרותו foietà nucleus neca una ucia cer trata ci sitra פתרי מזה ולקדרו בקדר נכין הכל בכתב וושרם ושום שכל, וחיום מוזו בירוש חושלה לו לשוקל ולשקלו חסכבי השניאות ומשטשים לישר הבירסאים ומנקחמום חמשעום ולמקום כרחו, אף גם ישית לרחשי לוית חן הגדום וגיתורים יקרים הנקינים כשם נחשק שלמתי כשל שחד סדכי הירושלתי יפין תור על המכוחים החפלום שלו יפוה דרד להשוקקים בחלונוד הירושלנוי חוישו סווקילה לפני המונים כו לכל יבעטון הורועהם, היד והדר סבלו מעשה ידי פמו כשלם, עים חונים קרושה רוכלה חיפה על כל יודעי ולועדי תצרה לחעוך ביד רחבה ועלמה מספלו הכביר הזה החולם מולחה רבה מפד לעפן המשכה ידיו יוושים למולים לפצולת חדם חת כל החשק שלפה" מחשבתו הקובה ופשולתו סרפרים, וברוכות חידים שכך שמכוח ובכלל וה ולהגום בחוורי שפר, חשרי חלקי חשר זכח וזיכם חם כזכה לעלות בחתרה לליון ברכש ולירושלים בשנחת עולם כעתרת מנודבר לבביד התורה ולוונדים כייח בעשור לחודש שנע שנח הרקיו לפית סשאניסלאב.

סק אריה כיכש הכוי איש הזרווית אביד דקיק סטאניטלאב והגליל הע"א.

ימכל שריו וען חיים הוא לנוחציקים כו וכל החוכיו יאשרו ויהברכן ממשון הברכות עד בלי די ועיכינו החזכה באור הדם על ליון כי יאיר בניאה יטן.

נדגני דותם כבדיכת כדינים ששי משבת כאחר ועשרים ליירה שכמ שנת תרסץ פרו ברעואן יעיא: ידידו ודויש

סקי שלום מרדכי הכהג אביד פהכן מ

כמווזיי שליקן לשנת במדון כל ימי משר ביונים חלה יבין רשרם שור לישרשל חלמור ירושלמי של ריב בדר קרקים חשר מיי חבר ווחתמי זה כניה מחום שנים כוווכח בסקרונה לסלנור יכושלוני עים ורצים תכעלי מפח"י ויל עים לבי לחוקקי ישרמל בומי ונחזיק עובה לחרב הגמון הנדול חריף וסטון וורם שלמה יאודה פיל כיי חשר מודל חמדה במזה הכיל. ומן השמים הות דוכה לו לשמימן מכשלת חום תשריו ותשרי חלקו וחרב הגי ינתר בחקרמהו" כי מירושלמי מכיל המנה עפדי ה'רושלמי אשר מיה חדי רב מחי כמון זיל ועוסה עליו הנהות וחין לסער בודל היביעה סיהים לו לחעתיקו מכתרי חציושין גם עשם הרב הג' הכיל פירוש ותרדושין שליו חסם קלתו כחיתו וחחלק יציד של חכלל כי רב חילו - מתכם לריך לחתוך ביד כבוד מכב חגמון מכיל למען יבלע זמתו סעוב, ובודחי כל לומדי חורם ושנחבים ישמא לזכות בעלות דרבים חבור וכל חכם לב יכין לחמממן לדכר חגרול חום והיים חבומר במורה יללית ביד חרב חבי למען ימחר ויחים מעשהה ירחו עיכים וישחח לביט כלאה חסלמוד ירושלתי לסור ואור חדש לנו מליון ימיל בניים.

בצחים סאממאר מור ליום ני כין שנם מרסץ לפיק

חקי יורא נרינוואכר אכיר רמה והגליל.

לכל מים בעירו ורברים סגמונים הגדולים חשר דבר די דברי סירש יקר בצינישם להזיל דוב ווכיקם לווען חוק

בפוליי דואדן חשובי רמיהי אור כי יהל בשנוש כלחרים הוא מים תלמור ירושלמי פדר קדשים כחשר הביה במכוח לפי הפשכת פין הי בשם פין כן ילינה שהבים ירושלמי מסי קדשים שכחב בו דמויות באוולת הפילין ואני וולאחי בהקרמות מיקוני והר דף עי עינ ודיל וכג יד מיקוניםו עולרי ובור לותו החים לעוב הוח הגבר הקים עולה של תורת דמלומרם ירושלמי סרים במחלש שכיל ודכר זה לח כחלה בשום נוקום בירושלוני שבידים ירנוז בוודתי על הירושלוני סי קרשים, ובחובי רים סי עיב דים נוח וכוי הכילו ירושלמי פינ דבכונות וכופס בלרו חביה שהום עים וחנה לפנינו פים ירושלתי על חקי בכתיות ובוורהים על הירושלווי פים ולב עמוק חברכם אם הרב חבתון חדיל ושפהי חבעכם דבכורים היו הבית דברי הרתביד פינ דבכורים היו שכתב והכת ליהם בירוכלתי מנחוה פרק כל קרבווה ליבור אחר מניכה לא קרשו וכוי וכתב המניהים שבמדלי הוא החלטורים אשרמי שובה לכך למשיף שפיני שמיני קדש טים כי לח מעלה כלל ירובלפי על קרבים והוץ מפני שנעלם ממנו כן זה ובנוכות להתשכול הכיל הבית מהקרמת - חתן הי בידן לצשות ביוכים למלכה שמים להבחיק הירושלמי הרמבים לארשים וחוקי משילה ייז שיב דיה הלו והחיע סב"ו מוכירה שהגילו מחמרים מירובלמי קישים תם הרשבין נפירוש פיף מש' קינין כתב שים מלמוד ירובלמי לכל כן קדשים נוכנד כל נודות מעיד ותבן ע"ב, ולכן ליהודים היחה לורה ופינים שהזינה ולכנים יוולה שנחים וגיל ועלינו לברך יולר המחורות החרי חשר קם ונחעודד הרב מגמון הגדוב הונסירסים החבם השלם ונודם שלמה יאורא אלנאזי המבונה פיל משר מונים למור ממ כל כדרי הירובלתי עם שירובו חשק שלפח חשר כל גדולי הדור ישבחוחו וימני הוד וחדר לשנו ולוברו. וחנה גם על הירושלתי סדר קרשים היולא בעת לאור עולם להחיר וותיך חשיכה תכל ווולואה יעשרהו קביב עם סירושו הישר לשל על ידו נפתחו ארובות חשונים וכל באי ששרי חירושלמי ימלאו די באר הרבים להיותו יושב רחשונה בחלכות חחן חלכי רבכן. וחליכם חישים חקרת וחל כל חשר רוח בו חשים דברתי מסרו חוש שכו להבים ברכה חל בחיכם לקמומן בכקף מלח ולעטרו בזחובים כחשר חבי סחכטים יגיד סלר חחכה

בעוהיי

כיי לבלמה בקרן כן שנון העודה בשוח חצלר קפון מהירובלמי על קוד קדשים חשר עיד לח זכינו לאורו, בתבלבל זכום כ"י זכתי חים כבוד ידידי חרב הגמון סנונל חשפומר בפי כל כפים שרה שלפה יאודה פריעדלענדער כיי חשר וכז לחפש הכלוחום גכזי כקתרות וחדלים כר מעשרכי להיות זאת לעדות שהשכינה שורה בשרחל שלח כביו כר מעשרבי, ושולים לפור מלפיד ירושלמי על סור קושים ומפיריון עשה לו שלמה רבן מנדל בתוכו נטום חהלי חפרט לסטרו בעיטר סופרים בכל שחשק שלמהי חשר חשן למשים נקור ירושלמי שהופים מל מקי יבונות, ומנולחכם כפוכם בירו ומכה דבר שפחים אך למוחר לחלל בשערים מעשי ידי חרב הגלון כי לב מי לא מיל וישמח בשולות נבלים אליטי אורי שכעתים חמדם חיונים חשר באוכן כסב וכלך וכחי וכחוק שוכה ברם ושור מותו חתים חתרם חברול חעלוין בחלכות לפוב וחתי חום ירושלווי הוא חדי לישנא ,כלילאי כי הכיתי על כזכח סושק נכלול תשארם וישוקא ויסקלא מכל מיני פציות ולדפוק כמה ונוסוכם, הנחב והחכתל קלות היה על חלום חשר גם למרחה עינים כחמד למרחה ושוב להשביל ליהם מפריו שני ען מדעת. משמץ החבעם בשברי ירושלים. וכאסי לשורר לכום מושכי סירה וחישים לשיום ען המקדישים לתנוס לכלכל הצלבים חשר לשלחה וחשה כשי במשילה

OR SHMUEL

to Rabbeinu Tam. When Rabbi Aryeh Leib asked his aged father why had began doing so, the Chofetz Chaim replied that in the new Yerushalmi Menachos, the Gemorah ruled explicitly like Rabbeinu Tam. Rabbi Aryeh Leib was hard pressed to prove that Friedlander was a well-known forger and the Yerushalmi on Kodashim a fraudulent work.

Controversy first began to grow in 1908. That year, the rabbinical journal *Tel Talpioth* published articles by its own editor, Rabbi David Kotzberg, and by the head of the Agudas HaRabbanim in Hungary, Rabbi Avraham Frankel, declaring Friedlander a forger and demanding that the real Avraham Rosenberg, if there be one, step forth. Rabbi Meir Simcha HaKohen of Dvinsk (the *Or Sameach*) joined in the fray, publishing two letters demanding that the Yerushalmi on Kodashim be condemned and withdrawn.

At first, Yekusiel Yehuda joined the opposition to Friedlander, and even sent a letter to Rabbi Meir Dan Plotsky of Dwartah (the Kli Chemdah) describing the irregularities he had noticed and the fact that his Rosh Yeshiva, Rabbi Yehuda Greenwald of Satmar, now regretted his haskamah. Friedlander, however, using his tremendous powers of persuasion, was able to win Rabbi Yehuda back over to his side, and Yekusiel Yehuda together with him. They hurriedly sent emissaries who succeeded in recalling the letter before Rabbi Meir Dan could publicize it.

In the meantime, opposition mounted. Various journals published essays by respected scholars — including Rabbi Ber Rothner, author of the monumental Ahavath Tzion U'Yerushalayim on the Yerushalmi — proving that Friedlander's work was a forgery. Although Friedlander, under his pseudonym, published a rejoinder entitled Anei Kesil (Answer a fool), he succeeded only in adding fuel to the fire, for the pamphlet carefully avoided pertinent issues and concentrated on insulting his detractors.

Other Gedolim joined the battle. The Ridbaz (author of a commentary on the Yerushalmi) pointed out obvious inaccuracies. The Avnei Nezer decreed that no one should buy the work until Friedlander produced the actual manuscript. (In the preface to the first volume, Friedlander claimed that since he had only been loaned the original manuscript, he had copied it in stenographic shorthand—incomprehensible to anyone but himself). Rabbi Yosef Rosen of Dvinsk (the Rogatchover), the Gerer Rebbe, and Rabbi Meir Yechiel

of Ostrovtze requested that he produce evidence of the existence of the mysterious individuals, Yaakov Kubi — whom Friedlander had identified as his brother's partner in the search for the manuscript and Suleiman Beneviste — the heir to the manuscript who supposedly loaned it (for a sizeable fee) to Friedlander's brother in Izmir. One rich individual offered a reward of ten thousand crowns to anyone who could discover the whereabouts of these mysterious people. Obviously pressure was mounting. What was the persecuted Friedlander to do?

Suddenly the word went out that Friedlander was in mourning. Yekusiel Yehuda visited him and asked him who had passed away. Friedlander replied that his brother Eliyahu, who had purchased the Yerushalmi, had died in Turkey. He asked Yekusiel Yehuda to write letters and publicize his sorrow and regret that, since his brother had died, it was now impossible for him to procure the information requested.

Despite the fact that Yekusiel Yehuda knew all this to be untrue, he still believed that Friedlander had actually found the bona fide Yerushalmi on Kodashim, if not in Izmir, then in some library in Germany, and that he created the exotic stories in order to embellish his find. As for those discrepancies in style found by the Gedolim, he rationalized that it was possible that the Yerushalmi on Kodashim was edited in a different yeshiva than the other sedarim. However, a newly published revelation would soon change his opinion.

11

As late as 1911, Rabbi Yekusiel Yehuda Greenwald still believed it possible that the Yerushalmi on Kodashim was a legitimate work. In his article Chullin in J. D. Eisenstein's encyclopedia Otzar Yisrael, published that year, Rabbi Greenwald wrote: In our time, Rabbi Friedlander published Tractate Chullin of the Talmud Yerushalmi which he found in a manuscript. Some people dispute its authenticity. Friedlander complained vehemently. How could Rabbi Greenwald breach the covenant of their friendship and publicize the aspersions cast upon his monumental work? Greenwald apologized and their friendship was restored.

As we have noted, Rabbi Greenwald still believed that Friedlander's Yerushalmi was genuine; it was the tale of its history that he doubted, theorizing that he had actually found it in some obscure German

23

library, rather than in Izmir, Turkey. He attributed differences in style and phraseology to the editors — perhaps students of a different yeshiva than the editors of the other sedarim of the Yerushalmi.

A sudden shock, however, struck all of Friedlander's friends and supporters. Tel Talpioth published a letter from Rabbi Tzvi Halevi Horowitz, of Hermanstadt, which cited an article from the rabbinical journal Hamelitz published some twenty years earlier (1892). The article proved that Friedlander, then a teacher in Klausenberg, had peddled an amulet purportedly written by the great Rabbi Yonasan Eybeshutz, while in fact he himself had written it. Eyewitnesses had heard him then relate proudly to the Rabbi of Klausenberg, Rabbi Moshe Shmuel Glazner: I admit without shame that I did not procure any [genuine] amulet. Rather, I myself produced it with great skill and art in order to demonstrate my skill in all fields of wisdom and craft. Not only did he possess the knowledge of Kabbalah requisite to pass off an amulet as written by Rabbi Yosanan, he even had mastered the craft of aging paper, so that a document he had himself written recently seemed almost two hundred years old.

Friedlander was broken and dejected by this revelation. In a terrible state of despair, he came to Rabbi Greenwald to seek his counsel. Rabbi Greenwald suggested that he flee Hungary; having lost his reputation and reliability, who would now believe his claims? Friedlander then made his confession. He was loathe to leave Hungary with its innocent, simple, gullible Jews who believed the story of any charlatan and trickster. Where else could he be favourably received? As to the Yerushalmi: True, I forged it. I did not find the manuscript, but all that I wrote are the words of Chazal which I quoted from various places.

Good friend that he was, Rabbi Greenwald at first agreed to help Friedlander cover up and refrain from revealing his confession. Ironically, however, he shortly thereafter married the daughter of Rabbi Horowitz of Hermanstadt, whose letter had proven a turning point in the controversy. Therefore, when Friedlander published a derisive rejoinder, HaMa'aneh, Rabbi Greenwald sent him an ultimatum—either Friedlander would publish a retraction or all would be revealed.

Friedlander declined to do so, and so Rabbi Greenwald published an essay LeMa'an HaEmes (For the Sake of Truth). At the beginning of the piece he published letters from the authorities of Mulhouse, לזכרון עולם!

הרבנים חכמים ונכונים דורשי תורה ומדע ושוחרי תושיה ומדמה המתנדבים בעם. ומאשר ומכספם, שחדו בעד הרפסת הירושלבי כתיי על סדר קרשים. שוכן שחקים יריק עליהכ ברכה והצלחה וכל משאלת לכם המהורה לשובה ימלא אביר:

וכראש כולם יתכרך ממקור הברכות הזה הרכ הגדול כתורה בחבמה ומדע וכבל מלאכת מו נור ישראל ותפארתו:

מיה שנייאור זלמן שעכשער ייי

אשר נתן לכסף מוצא מאוצר כיהמיד לתכפת ישראל העומד תחת פקודתו והשנותזו

כער נעוו־יארק יציו

די חלכ נדול מהוצאות הדפום זכרו יהי כרוך לעולמי עד !

הרב הגדול החכם הגפלא הישיש פאר עדתו נזרו ותפארתו פויה משה דרי נידעמאן חייי רכ ואבייד רפייה וויען הכייה

מכספו נתן מתנה הנונה למוכת ההדפסה והכשיח גים לעשות עיי אחרים כאשר יעום חלק הראי את מכבש הרפוס לזכר עולם צרקתו עומרת לער:

ואחרון תכיב עלי היה הרכ הנחול הנכיר הישיש הנכבר סייה של מת באבער הייץ

אבן יכרה במק לבוב יציו. עצתו ינחני כל ימי משך הדפוס כריע כאת השתתף בצעיי ושפח כשמחר אלא ה' השמישה נא מן השמים מכון שבתך וברך אותו באריכת ימים ושנים וכשים לשמחת כל לו ונסש חבם כישראל, וכתוכם גם בשם הצעיר:

המחכר.

Dedication page of the Talmud Yerushalmi on Kodashim

שמא ישכרכה לנכרי ויששה עמה מלחכת כשכה לנכרי ויששה עמה

נוסוס סכיחת נהוותה והמשחתה.

צין כחם בין כולה וחפי מלח

מככרי העו מחד כחם חו כילה

כיון שאם יחתך חלונה כשארת

בסינו לקרת שומפונו נכרי ופעול:

ומטהבל. בחווח וון חוברי

לששל כח ובוולדות ולחלתן וחש"

אין האם באחריות ישראב, או

שהנקרי הגל בחמת ישראל בכי

חלי גוולה: בישרא. הקדמתי לי

מל בסוד בישרחל, ולח בכסרי:

מסורין מקרית. כנמלל מפרק:

הככה א. סלמית נשירא

במדבר חו במקום סכנה לחלוך

בקיירה של בית חדנה: מתניחא

מקכיהן דקתני שותפוח פטוכח

כים מים ודלם כריי וכן חום

בנבלי: חיים בככורה. לא דקדום

קרושת הגיף דואל חלק עביים

בה כק קדוכה דמים כדחמריכן

כשלי, וכי לה במעיניו מוס

דחקור להחלים להן חפי שוברין,

וספיי כיי דממיר בשבורם (בפ"ד

דפקמים) ונודה הול בשובר דאקיר: מבור ברפך. כלונור דודמי כן

סום דכן מער רימטן מסורשכן:

תנינית פעס שלי: שותפות ישראל

לו למיה פעור כח לים, וכל

דחני כיד למימר הכי, משום

דבתורכ יליף דשותפים ישכחל

מנים בכבורה ממרח. מדחי לכיי

דמחייב לם שוהפות המכוים חיל

קרח לשומשות יבכחל דרים ורק

מהן דפטור, היה דפטר לם בשוהפר'

יסרמל, כנוו דוולן דנוחייב מחייב

לם בבוחפות העכוים, והל דהלער

מחכימו רים פית, ופל מחכיפן

ודחי בככרי ולח בישרחל משהמי.

רליל נהח דפומר של מכוים כרים

תרא אמרת- עונסניסן

וסמוכר לו העפיי שחינו

והנותן לו בכבכה:

הלכתי עס חטרת בני אוס בדרך. וסיה דרכם

Germany — where Friedlander had been a fish merchant for fourteen years — and other European cities, disproving his claim to a Sephardic background. Rabbi Greenwald then went on to expose specific examples of the forger's act.

The obvious question was, how did Friedlander do it? How was he able to concoct a forgery convincing enough to fool so many *Talmidei Chachamim*?

Let us examine the principles and rules Friedlander followed in his work as identified by Rabbi Yaakov Tzvi Yanofsky of Kiev in his book Tzayid Remayah (Deceitful Game) (Poltovah, 1913), which Rabbi Greenwald quotes in his essay in HaPardes:²

- 1) In the back of each volume of the standard Vilna edition of Talmud Bavli is the work Yefeh Eynayim (by Rabbi Aryeh Leib Yellin of Bilsk) which cross-references the Talmudic literature relevant to each topic in the Gemara the Midrashim of the Tanaim and Amoraim, and parallel discussions in the extant Yerushalmi. Friedlander used these sources, changed names, changed the order of discussion and otherwise altered the texts cited, to the point that the newly composed text retained enough similarity to the original to be regarded as authentic, yet different enough to be regarded as a hitherto unknown parallel sugyah.
- 2) Working backwards, Friedlander amassed a list of halachos in the Rambam and statements by other *Rishonim* which had no known source in the Talmud, and created those sources in his Yerushalmi.
- 3) When the wellsprings of the Yefeh Eynayim ran dry, and no parallel discussion to the one in the Bavli was to be found in the extant Yerushalmi, Friedlander would take the relevant discourse in the Bavli, change names and style, and put it in his Yerushalmi.
- 4) Finally, when all these methods did not yield enough material, Friedlander resorted to his old ways and his powers of creativity, and authored sugyos on his own.

Rabbi Greenwald lists examples of these principles in use. We reproduce here the first page of the Yerushalmi on Bechoros. This page is a perfect case in point. The first discussion — the question of which Tannah holds that partnership in a cow with a gentile prevents application of the laws of *Bechorah* to its firstborn calf — is taken from the Bavli (Bechoros 2a, 9b); only the names and setting of the discussion have been changed. The second segment is a re-edited pre-existing Yerushalmi (Pesachim 4:3):

הלוכח עובר המורו פרק ראשון בכורות

יוטוס דולוקה שוכי חומרו: ופעמה משום מלק השוחשות ושדי של שנוים בדכחנו חמוקי דחלוקה שתכי האי חהם או מהם של שנוים, וחמוכר חוי משובר של שנוים,

х

ולפיז משמתף בחשובר לנו חלם חלמום ששיעה, וחמריכן בנונכת דמשום דריי חית. דתעל שוחמות עכו"ם חייבת בבכורה ושל דלא קחבי סלוקח עובר חונורו של מכרם חו חחם, וחמוכר לילן משרש חשים בכבלי דמרוימו לריכי דלוקה מייתי לה לקדושה (מו לקרושת שכת. כרשיי, מו לקרושת בכור כחיםי) משחים מוכר, וחשים דילן לח חם לדיים זה כיון דחיך מקלר פייז לשון המשכח ושול דכר דיינים כל דלמר לקפן ולם מותרת שמקור לחתלים להן עוברינה מרחה כי דבר. זה כה דייה כה ממוכר וחיכ חעוכר חילפרך וקורל רחפר לקח ממובר וחוח שלו שמור דלה מימה שיקר השובר קסיד קרח כדכתנו מתוסי דביקל

קרת במובר קתי, ונוססוף משום דריי: דירוני סונסחתף עם סעברם מכתן עשום דסום

ברייתה דכשרשט דכל מכי הוח מוספתה או בכייפה מושכתו דרים וכים ולפין לימ .דכרי רשיי זיל דיה מרכיי, דחמר לקמן חמקבל בחמם מן העבוים מעלין מומס בשויו דמשמע דלמ: מסורש אוור כנר ואולי ליל ,כדאמר לקפןי והיימו דמסרם דחחי מייצ: בבכורם פר כדלפונו קרופת דונים וכח קדומת חנוף. ומת דיחינ ככ יתיו לכסו וחלה חין לו לכחן כק חלק מישראל, מכשא שוא שקונסין מפני שמסרה למכרים (רקיי) והתוקי כתכו דמקחברה יומר שימן למכמן חלקו ולח שויר כיון דחייב מרפוריימה חלה משום סבומה דכחן הוה דכה כימה ליה: בשוחשום העבוים דכח בכקל יוליתר : "1777

כי מה שפכשט מוכרה: הכיכן משום שמשג ובר. סוגי זו מרכה בפסחים: פיד סיג ובניג, חלץ הגיי דחכה מחחימות פס: דחתם צבמה מקומת מיין שם:

הקלוכור שכר חסורו: בכול צנפי אננו, ונוסום הקלוכור הדיני פער השנה צפיי נינח ססיק ושדי להו הדרים של החדר קמני דיני בעור בשנה שנה של החדר קמני דיני בעור בהעות נוסורת ובכול אום מו מאם ש בכל הני פיקטן דלקען: אטפרי שאינו רשאי. דאמור ולפיז שססו למכור במש בסה בכל הני במש בסה בכל היי

הלוקח אל הל

עובר דומורו של כותי, והמוכר לו אף על פי שאינו רשאי, וכן המשתתף לו והמקבל המפור מקוד מו דבמורה שנאמר בישראל אכל לא באורים. כדגים וליים ממורין מקל ודומר אם פשרו של ישראל במדבר דין דוא אם פשרו של ישראל במדבר דין דוא שיפטרו את עצמן:

הלכה אי. אמר רכי מנא סלקית לשירא ושמעית לרכי

חייא כר ווא ורכי כא כר טטל ויאטרי כשם רכי שמעון כן לקוש מתניתא רכי שמעון הוא. רחני המשתחף עם הכותי חיים 'מכפורה דברי רבי יודה ורכי שמעון פומר. רבי חניי כעא קומוי דרבי יוסי לית הרא אמרה שאמור להטציא להון עוכרין. אמר ליה ככר קדמך רכי אכון כשם רכנן דתפן ואת את מר אמור להסציא לדון עוכרין, רכי דעי כעא קומר דרבי יוסי תנינית. שותפות ישראל מה אטר כה רכי שמעון אטר ליה דרוכיי הוי מימה אמר ליה כנין דרכי יודה דמר אוף של כותי חייבת לפום כן הוא מר איכון אטר ליה רכי פנחם נהיר את סה דחני רבי יוהנן כקרכם וצאנכם אוף של שותפות. מעתה אוף של כותי. הוי בישראל ולא כאודים תמן תנינין מקום שנהנו למכור בהמה דקה לכותי מוכרין מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין דוין כעין מימר מן דמר מותר למכור מותר לייחר, ומן דמר אמור לטכור אפור לייחוד, רבי יוסי ורבי לעור בשם רב ואפילו למן דמר מותר למכור אסור לייחה מה בין למכור מה כין לייחה

ודלם ככיי דמחייב: דרוכיי הני מסרי. דלים כיי דמחייב: דרוכיי הני לשמר בשל מסר. דלים היה לשמר ריש רבותל ספי, דליםי בשל מסר. דלים מול פסור. ללא ודלי דרוקל של עבורים פוער כדנומניתן: בכין דריי לשלם סיל דלף שותשות ישראל פעור ולק משום דכיי קלשר דלף שתשות עבורים חייב, קלשר לישו סעור מכיי קלשר לעוב לן נהיר את. וכי לין לחם שוכר דילעים ולכר ולביים לין לחם שוכר דילעים

Our text:

Friedlander:

רבי חגייא בעא קומי רבי יוטי לית חדה אמרה שאסור לחמציא להן עוברין, אמר לי כבר קדמוך רבי אבון בשם רבנין גתמן זאת אומרת שאטור להמציא

להן זרע.

רבי חגיי בעא קומוי דרבי יוסי לית הדא אמרה שאסור להמציא להון עובריין, אמר לי כבר קדמוך רבי אבון בשם רבנין דתמן זאת את מר שאסור להמציא להון עוברין.

The next segment relates a derashah which is the source of the halachah that a calf born to Jewish partners is subject to the laws of Bechorah. In Friedlander's version, Rabbi Yochanan states explicitly that once we know the derashah that Jewish partnerships are subject to Bechorah, obviously Jewish-gentile partnerships are not, thus eliminating a problem noted by Tosafos (Bechoros 2a, d.h. v'hamishtatef) (as Friedlander himself points out in his commentary Tosafos d.h. shutfus). The last discussion on the page, as Friedlander himself notes (Tosafos d.h. Taman), parallels the Yerushalmi in Pesachim and Avodah Zarah.

Again and again Friedlander took sugyos in the Bayli, Yerushalmi, and Tosefta, and changed names, views, and statements to suit his purposes. Indeed, in his preface to the work, he himself hints at his methods. In his effort to prove the accuracy of the scribe (whom he named Yitzchok ben Yosef ibn Ilbargloni, who, he alleged, copied the copy his father had made of Rav Hai Gaon's text in the year 1212), he contrasts parallel texts from the Yerushalmi, demonstrating how the new version excludes the errors of Terumos, and includes the omissions in Nazir. He continues to cite examples of places where the Yerushalmi on Kodashim rectifies errors in the other sedarim, and concludes: Behold I only noted several pages which come to mind first, but you, the reader, take in hand Tractate Bechoros, carefully examine every page and you will find wonders, for at times we are enlightened by this Yerushalmi in other places which are unintelligible. (Rabbi Shalom Mordechai HaKohen of Brezhon was indeed obviously taken by this characteristic of the Yerushalmi on Kodashim. The commentary which he was inspired to write deals with numerous problems and issues that Friedlander's work resolved — whether in the Bavli and Yerushalmi or in the Rishonim and Poskim — probably in more places than Friedlander himself had realized!).

It is worthwhile to note that according to an unverified legend related in the Yeshiva world, Friedlander's creativity was flawed. The legend maintains that Rabbi Yosef Rosen (the Rogatchover), one of the greatest masters of Talmudic knowledge of all time, realized that the work was a forgery because he had noticed that each tractate in the Talmud contains the name of at least one Amora who is never mentioned anywhere else. In his care not to raise doubts as to the work's legitimacy, it seems that Friedlander only used the names of known Ame 'aim!

Although Rabbi Greenwald left the field of battle over the Yerushalmi in 1912, when he was drafted into the Hungarian army, it seems that by that time the war had been more or less won. The publications we mentioned and others by renowned scholars and Gedolim had turned the tide against the beleaguered Friedlander. Eisenstein, in the last volume of Otzar Yisrael, published that year, in the entry on Talmud declares that it was conclusively proven that the Yerushalmi on Kodashim was just a compilation of various other sources concerning these tractates. (He - rather insolently - compared it to the work of Rabbi Gershon Chanoch Leiner of Radzhin on the Mishnayos Taharos, who had compiled the extant Gemaros on Keilim and Ohalos and had written a learned dual commentary on them. Some years earlier, that work — the Sidrei Taharah — had stirred controversy when some Gedolim opposed the format in which it had been printed, that of the standard Talmud, lest it be mistaken for, and accorded the authority of, actual tractates of Gemara).

Yet, after all is said and done, Friedlander remains an enigma. He was a prolific writer and publisher, all of whose works are suspect. Yet he was obviously a *Talmid Chacham* of the first degree — to the extent that *Gedolei Hador* were amazingly expansive and emphatic in their praise of his scholarship and knowledge.

Little of his personal life is known. He was born in Beshnekovitz in 1860 and died in 1923 in Vienna. He probably learned in the great Yeshiva of Volozhin in his youth, and then wandered from town to town. We have no notion of what drove him to commit these acts of forgery and deceit. Was it a quest for money or honor, was it jealousy, or was it a private campaign to mock other *Talmidei Chachamim*? (The third possibility is somewhat supported by his attacks on others, both in the introductions to his work and in the pamphlets he issued).

liven later, Friedlander still had his supporters. In 1930 his son Meir printed his Mavoh LaTosefta, an introduction to his magnum

הסכמות

נתכבדת באורך דגנון זנכבד מאד נעלת היה כבוד הרב הנאון הנרול סרע דומרולל מאד בכל קצר ארץ מרה שלמה יהודי שריערלענדער ניו, שבא לכאן ליחפיין ארת ספרת מקרושים ודראה לי את ספרו חשק שלמה אשר מעל ועשה על כל שים רימוססתא הכולל הנהות סירוש וחוס. ועל דערני לא כא עוד ככושם הוה. רבר יכר ונחוץ בספררדינו זרן בסרה ואלמלא לא ויאיתי לא האמנתי כי יעלה ביר מים יחידי לפעול כוה לדעיה את כל השים רווסמיוא המשובשה מאה. שמי רב התומר שמיה למניו ולכאודה ולפרשה כאור היפים כעין דרעים ותויש על המשנה שנצרך לזה עיון רב ושקודה עאופה אין הנפתם כלל כן אכקש את הרכנים הגריבים רככל אותר וארצר לעמוד לימין ההדספה בכל מה ראמשור כי היום אשר ירל שים דעויםמתא עם מירוש השק שלמוה והנקל יונאו ותא מכא לרבון כדוות אשר ייל חשים משנה בפעם ראשונה עם הרעים ותורש

הינני היחם כברכת כרנים ני בשבת לפרר נה היורים לפה ברקואן יעיא.

עיי הנאת בעל תורם דל בשנת שעדה

הק' שלום מרדכי הכהן אנד הפק הגל

שבת אצלנו היה הרכ הנאון הנרול אחד המיוחד מנדולי הרכנים שכדורינו מחת שלמה יהודה מל. חדש דרש פרה בברוכנים דקארלין ופינסק ושפתים ישק וברעך ימן שברש סה מיאה לי את סלאכתו סלאכת הסודש פירושו חשק שלמה על כל שים משמתא מינית בתכלית הדגה ומשרשת בפריחש הניוני קצר וקל בעין הדעיב ותויים ויל וברכתי ברוך שככה לו בעולמו ומסנא אני ארת הרת המאון הניל כי ובת לחו כי חשים היצאת שים תוספתא מתרת ומפורשת כהשים משנה היי מוינש כססרות הרכנית זה כמה מאות שנה. מאמודו בי כאשר ירק אחות רושים רווכסמא עם סירוש השק שלמה דעיל ירעיבה הדערת הירתבונה וחכמי ישראל ישקרו על דלתי שים וימוספתא כפו ששוקרים על דלחי שים משני איצוחה כו אפות ואכקש ואחלה לאחב" אוהבי חודה ושוחרי מוימה שישהו בכל כהם לוציסטרת דבר גדול וקרוש כוה אשר ק'א בא עוד ככושום ראה בספרורו הרכנות מאות שנה.

W.3

הלא כה רברי המדבר לכבוד המורה מה מינסקיקאולין די הגוכה חדעינ.

דוד פרידמאן הנום פה קק הנל

וכערת כיכד אותנו אוסרי היב האי נאון אכיד וריש מרויברוא ומה מין מרה אכייעור דוך בדון "" בשהיותיו אלה:

דקירול איש מהיר כטלאכתו טלאכת שבתורה המנוח הואון המפורסם מרה שלמת יודא 5 ריצול ענדעי עיה אשר הפליא והגדיל לעשות חיבור נחל על דתוממוא אשר עמל ושרח כה כמה שנים לעוקה ולסקלה מפעוחים ושיבושים.

על יינושהוא אשי על לשות כראות ומה כמי לעיקה בקרות זון ביארים יקרים ונקבו בשם ולשור הערסאות והטסואות כראות ומה עשרה בלרת זון ביארים יקרים ונקבו בשם קדשים. ועדה הינת כבר הלך למנוצות קבלו יורשיו ילעשות לו שם ורשייולה בארץ בהוצאות היבור הכיל על התוספתא אשר אין מסק שיחקקם בשערים המצוינים כי הרבה מיוח ויען כמה שנים לשים לילות ביטים בשקודת נפלאה להשלים מלאכתו מקשה יד' אופן נבלא. סק חזי כמת נאתי איץ אשר העידו עליו זעל מעשה מקשה ונכורות. נגם אנכי הכרתו וחיי לי שעשיעים בים וראייתי עוצם בקיאותו ויען כי הרוצאות רכו מאד מאר להרפים חבור ניוד כות מהגבון לדוות מסייעי ביד היורשים בטייעה שיש בה ממש להפוץ את הבור הניל ולתבריל רעורה.

מביד יום די יתרו חדמד מקיק מאממאר יעיא.

אליעור דוד כלאאמרר פסרם ניווד וצלחית opus, Cheshek Shlomo on the Tosefta. The sefer was adorned by the haskamos of Rabbi David Friedman of Pinsk (the foremost scholar of pre-war Europe) given in 1912, Rabbi Shalom Mordechai HaKohen's, given in 1901, and Rabbi Eliezer David Greenwald of Satmar's from 1924, who even mentioned the fame he attained in publishing the Yerushalmi on Kodashim. All three haskamos lavish praise and esteem on חרב הגאון הגדול אחד המיוחד מגדולי הרבנים שבדורים מוייה שלמה יחודה מגדולי הרבנים שבדורים מוייה שלמה יחודה לעודער הרבנים שבדורים מוייה שלמה לעודער בהגאון הגדול אחד המיוחד מגדולי הרבנים שבדורים מוייה שלמה לעודער controversy had been well-publicized and all the accusations made. Obviously, Friedlander was a man of intense magnetism with a powerful force of persuasion, leaving us to ponder even more so—why did he choose this strange path?

NOTES

1. In fact, the Chafetz Chaim actually quotes the Yerushalmi on Kodashim in his *Likutei Halachos* (a work on Seder Kodashim meant to parallel the Rif's work on the other sedarim of the Talmud), in Messechta Bechoros, chap. 6, in his commentary *Ein Mishpat* note 50 (page 40 in the standard editions). He explains that there are difficult passages in the Rambam based on a source which is found in the Yerushalmi on Kodashim.

ייכדאיתא בירושלמי דבכורות (שזכינו כעת לאורו) ייכדאיתא

2. Rabbi Yanofsky and Friedlander were old foes. In the years 1889-1893 Friedlander had published in Pressburg an edition of the Tosefta on the sedarim of Zeraim and Nashim with his commentary Cheshek Shlomo. In this work, he altered certain passages based on an ancient manuscript he claimed to have discovered. Rabbi Yanofsky published a pamphlet refuting these claims—to which Friedlander had replied with his own pamphlet Kesher Bogdim (Plan of Traitors), a typical example of Friedlander's style with little in the way of discussion of the issues, but laden with vitriolic attacks on his adversary's person and wisdom.

Twenty years later, when Friedlander responded to Yanofsky and Rabbi Greenwald, he was true to form. The pamphlet Letz Ha Yayin (Drunken Fool) viciously attacked both Rabbi Yanofsky and Rabbi Greenwald, whom he called a newborn chick whose eyes were not yet open.

- 3. The Rogatchover's actual objections to the Yerushalmi on Kodashim are detailed in his responsa, *Tzafnas Paneach* (Jerusalem, 1979), chaps. 113-15. (Two of those responsa are addressed to Rabbi Meir Dan Plotsky, who had sent him the Yerushalmi for him to examine.)
- 4. He claimed to have written on all Bavli, Yerushalmi, Tosefta and the Sheiltos D'Rav Achai Gaon. Most of this is unsubstantiated but it is recorded that he published Hatikkun in 1881 (an attack on Chassidus), part of a commentary of Yerushalmi Yevamos in Frankfurt under the name Aryeh Leib Friedlander in 1885, the aforementioned Tosefta in 1889-1890, a complete edition of the commentary on Yevamos in 1905, two volumes of the Yerushalmi on Kodashim, 1907-1909, and the volume of Cheshek Shlomo published posthumously.

ADDENDUM

An original copy of the Yerushalmi on Kodashim is in the collection of the Rabbi Saul Silber Library of Hebrew Theological College.